

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 39

Заснований в 1996 році

Рівне – 2008

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 39. — Рівне: РДГУ, 2008. — 202 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді, підготовки майбутніх педагогів.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 28.03.2008р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

Сільські школярі віддають перевагу таким видам діяльності, як спортивно-туристична (20,0%), предметно-практична (17,4%), що включає в себе суспільно корисну працю, технічну, побутову, сільськогосподарську, природоохоронну, милосердну трудову діяльність, а також художню (15,8%). Далі йдуть соціально-комунікативна (11,1%), навчально-пізнавальна (10,3%) та конструкторсько-технічна (10,2%) діяльність.

Аналіз кількісних показників привабливості окремих видів діяльності по групах класів дає змогу проаналізувати динаміку навчально-пізнавальної, трудової і соціально-комунікативної активності сільських школярів, що зумовлюється їхнім соціальним розвитком. Як бачимо, загальні тенденції привабливості видів діяльності по окремих вікових групах, що виражені в кількісних показниках, збігаються з тенденціями навчально-пізнавальної, трудової, соціально-комунікативної активності, що безпосередньо впливає на самовиховання школярів.

Отже, диференціація учнів сільських шкіл за рівнями соціальної активності по кожному класу і по кожній школі має свої особливості, коливається в значних межах і визначається конкретною ситуацією соціального розвитку класного і шкільного колективу. Інформація, що її одержали в результаті психолого-педагогічної діагностики соціальної активності сільських школярів, дає змогу класним керівникам, класоводам, керівникам школи мати повну характеристику соціального розвитку класного і шкільного колективу, що а свою чергу є передумовою компетентного педагогічного управління цим процесом у навчально-виховній роботі.

Проаналізувавши роботу сільської школи з проблем самовиховання, було виявлено такі недоліки: відсутність системи роботи із самовиховання школярів; слабе забезпечення організації роботи з проблеми; відсутність у більшості підручників рубрики типу «Перевір себе», «Поміркуй», «Це цікаво», «Що я зрозумів із вивченого» тощо; слабка підготовка педагогів із проблеми; недостатнє забезпечення учнів, вчителів та батьків літературою з проблеми; невміння учнів, в переважній більшості, займатись самовихованням; проблема самовиховання недостатньо висвітлена в шкільній документації; відсутність у школі передового досвіду з проблеми; відсутність злагодженості в діях всіх структур школи з проблеми самовиховання.

Тому, говорячи про завдання із самовихованням підлітків, які має вирішувати нині сільська школа, не можна не підкреслити, що одним з найголовніших є виховання високоморального підрастаючого покоління, самоформування в нього українського менталітету на основі відродження національних традицій українського народу, широкого використання ідей народної педагогіки, психології і практики виховання і самовиховання, надбань світової педагогіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коберник О.М. Життєва активність учнів сільської школи: зміст, складники та індикатори // Педагогіка і психологія. — 2000. — №4. — С. 51.
2. Сухомлинський В.О. Бачити себе. // Вибрані твори: В 5-ти томах. — К.: Рад. школа, 1977. — Т. 5. — С. 498.

Резюме. Исследование содержит конкретный материал для дальнейшего совершенствования процесса самовоспитания в сельской школе

Ключевые слова: самовоспитание, самопознание, самосовершенствование, потребность в самовоспитании, самоанализ, самохарактеристика, самоубежденность.

The summary. The thesis includes concrete material for future improvement of upbringing and self-upbringing process in village school.

Keywords: self-upbringing, self-improvement, self-investigation, need for self-upbringing, self-analysis, self-characteristics, self-persuasion.

Одержано редакцією 07.03.2008.

УДК: [37. 034: 504]: 23/28

Л.І. НЕЧИПОРУК

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Резюме. У статті зроблено спробу розкрити єдність вчення про ноосферу та тих моральних цінностей, які виробило християнство протягом тисячоліть стосовно розвитку особистості, її взаємозв'язку із довкіллям.

Ключові слова: моральні цінності, ноосферні цінності, гармонійний розвиток, соборність, планетарна єдність.

Постановка проблеми. ХХ століття стало для людства періодом переоцінки моральних цінностей. Кардинальна зміна парадигми розвитку цивілізації висуває нові вимоги до розвитку всіх сфер діяльності людини й процесу формування її духовних установок. Все частіше на сторінках періодики зустрічаються роздуми про людину ноосфери та формування цінностей ноосферного світосприйняття як необхідної умови для виживання людства. Сучасні філософські та психолого-педагогічні дослідження проблем моральних цінностей особистості ґрунтуються на низці філософських концепцій, теоретичних моделей і акцентують увагу на загрозі глобальної катастрофи цивілізації, на необхідності усвідомлення моральної відповідальності людини за подальший розвиток людства, на чинниках моральної культури цивілізації ХХІ ст., які раніше залишалися поза

увагою особистості, суспільства.

Християнство є одним із джерел становлення такої ноосферної моральної позиції завдяки тим високим духовним надбанням, що синтезувало людство протягом віків. Про спільність християнських духовних цінностей і цінностей ноосфери зазначали філософи-космісти В.Соловйов, П. Флоренський, М.Бердяєв та ін.. Людину вони вважали сутністю Всесвіту, головною цінністю світобудови, а шлях до духовності вбачали у злитті людини з Космосом, з Богом.

Сучасні філософські, психолого-педагогічні напрацювання також ґрунтуються на духовних цінностях християнства як основі формування ціннісної ноосферної моральної позиції. Так, Карпенко І.М. наголошує на єдності духовної культури ноосфери і християнства, вважаючи, що "ноосферне світосприйняття, світорозуміння і світоставлення, перетворення їх на повсякденну норму соціальної поведінки - головний зміст формування духовної культури, яка є найвищим проявом еволюції біосфери, а люди - головною геологічною та історичною силою" [4].

На думку Тюріної Т.Г., процес формування людини ноосфери – це процес від самопізнання до пізнання Бога в собі, що перекикається із твердженням Тейяра де Шардена, одного із основоположників теорії ноосфери, про зростання особистості від індивідуальності до рівня Універсуму [10].

Яркіна Т.Ф., розглядаючи цінності духовного світу людини на порозі ноосферної епохи, порівнює їх із духовними цінностями, зокрема, християнськими [12]. В концепції дитиноцентризму Вишневського І. шлях морального росту особистості має ієрархічну будову - від цінностей особистих - родинних - громадянських національних до вселюдських. В загальнолюдські цінності учений вводить Природу, вказує основні завдання розвитку такого ціннісного відношення до буття [12, 39-40].

Проте ціннісна єдність ноосферного становлення і християнського, духовного шляху розвитку вивчається фрагментально, увага акцентується лише на окремих ціннісних аспектах морального становлення особистості в контексті ноосферного вчення чи християнства. Тому **метою** даного дослідження є вирішення цінностей ноосферного світосприйняття і цінностей християнства, які є тотожними у становленні людини ноосфери і слугують єдиній меті - гармонійній єдності Людини і Природи та духовного зростання особистості.

В.І. Вернадський в теорії ноосфери визначив основні ціннісні орієнтири морального формування особистості епохи ноосфери: переосмислення цінності Буття, унікальність особистості і життя людського суспільства, мудрість науки, усвідомлення єдності людства і ін. В центрі ноосферного вчення - людина, яка виступає як носій "грандіозної творчої сили,...", як високодуховний гарант гуманістичного мислення, спрямованого на реалізацію коеволюції природи та суспільства [1, 67]. Церква, зокрема, православна, також переосмислює антропологічні, історіософські й культурні проблеми сучасності. "Церква, - вважає Гостєв А., - проголосила необхідність поставлення людської особистості нарізним каменем усіх сфер соціального життя, не допускаючи як тотального гноблення її, так і руйнівної всездозволеності" [3, 143]. На думку Кисельова Г.С., такий релігійний погляд на людину "...спроможний стати ціннісною основою нового, ноосферного, світогляду. Вселенський характер її постає в таких підходах до проблем сучасного світу, який у якості вихідних даних бере якраз християнське походження розуміння людини - будь-якої людини на Землі - як самоцінної величини, вільної, автономної і рівноправної, створеної за образом і подобою Божій, як про істоту, що має можливість уподобитись Йому, прагне до цього усім своїм життям, ставить конкретні вимоги до соціального життя, що ґрунтуються на ідеї гідності людини як богоподібної істоти. Ці вимоги виключають можливість якого б то не було гноблення людини. В силу самої своєї суті вона не може бути засобом для досягнення якої-небудь - нехай навіть найблагороднішої - мети. Єдине її призначення - бути суб'єктом, тобто вільним і автономним будівником світу, що "олюднюється". Тільки за такої умови можна наповнити людським змістом ті ноосферні процеси, що відбуваються нині [5, 34].

З погляду християнської моралі, проблеми особистісного буття можуть бути вирішені також лише в рамках "соборності", єдності, оскільки вона гармонійноє особистість і людство, що дає істинне розуміння унікальності і всезагальності особистості в її єдності з іншими особистостями і Богом" [3, 144]. Цей принцип сучасного християнства перегукується із положеннями ноосферного світогляду, що проголошує пріоритет загальнолюдських цінностей, інтересів, потреб, переконання в тому, що доля людини і доля планети - спільна доля. Одним із провідних положень вчення про ноосферу є усвідомлення людством єдності усіх представників живого на Землі, планетарної єдності людства. Такий стан єдності людства В.Соловйов назвав Боголюдством, В.І. Вернадський - "планетарною спільністю людства, зростанням вселенності, спаяності всіх людських спільнот" [1, 43].

Ціннісна ноосферна моральна позиція опирається на розуміння коеволюції Людини і Природи як гаранту подальшого еволюційного розвитку Життя, усвідомленням відповідальності за збереження Буття. Чільне місце в формуванні такого відношення відводиться екологічному вихованню. Як і всі соціальні інституції, у нинішніх умовах Церкву також хвилюють екологічні проблеми. Погляд християнської релігії щодо екологічного виховання є тотожним із положеннями ноосферної педагогіки. "Одним із основних принципів ставлення Церкви до питань екології є принцип єдності і цілісності створеного Богом світу. Природа є дім, у якому людина не власник, а лише управитель, храм, де вона - священник, що служить єдиному Творцю. Руйнування цього дому - це виклик, кинутий не тільки творінню Бога, а й самому Господу". - вважає свящ. Гостєв А. [3, 142].

Природа перетворюється і гине не сама по собі, а під впливом людини. Духовно деградована

особистість приводить до деградації і Природу. Церква поділяє принцип ноосферного світогляду, що істинний успіх екологічної діяльності може бути досягнений лише за умови духовного відродження Людства. Вона передусім звертається до конкретної людини, унікаму, яку любить Бог, а вже потім до держави, нації, людства, що є пріоритетним також і в концепції ноосферного світобачення. "Зміст людського існування набагато глибший і цікавіший, ніж виживання і самообслуговування. Людина приходить в цей світ, щоб трудитися, але не тільки і не стільки для примноження матеріальних благ, а щоб удосконалювати себе і цей світ. Людина повинна розкрити свою творчу природу, усвідомити себе і виправдати своє покликання - стати помічником Бога в його світотворенні" - вважає Кисельов Г.С. [5, 20].

Така думка співзвучна з твердженням В.І.Вернадського, що людина - головна сутність Всесвіту, а шлях до духовності полягає у реалізації себе згідно із універсальними законами Природи і Космосу [1]. А їх загальна суть полягає в тому, що людська діяльність має бути одухотвореною, піднесеною. Це буде надавати їй зовсім інше забарвлення, а життю - вищий зміст, діяльність людини буде спрямовуватися на творення життя, його гармонізації, прагненні уникнути глобальної катастрофи. "Ідеал ноосфери - в духовній діяльності, яка ґрунтується на цілісній трансформації світоглядних основ особистості, піднесення її до загальнолюдських цінностей та ідеалів, досягнення морально-психологічної, духовної рівноваги з соціоприродним середовищем і власним "Я" - вважає Карпенко І.М. [4, 48]. На жаль, жодна сучасна педагогічна система не вчить людину жити і діяти відповідно до універсальних законів Природи і Космосу. Християнство ж має певний виховний досвід у розвитку духовності особистості, тому в навчально-виховний процес сучасної середньої загальноосвітньої школи введений курс "Християнська етика", що слугує меті - формуванню духовних цінностей особистості ХХІ ст. - епохи ноосфери. "Двотисячнорічний досвід Церкви не тільки вказав духовний ідеал, але і дав конкретний шлях і способи перетворення людської душі - зазначає проф. Лихачов А.Е. [6, 37]. Один із найбільш дієвих шляхів творення моральних цінностей - катарсична роль віри. Довгий час освітньо-виховний процес вітчизняної школи ігнорував її, як і варіативне, ірраціональне, інтуїтивне сприйняття і відношення до подій і явищ, які відбуваються. Проте "... церква зустрічається з людиною, яка потребує віри не менше, ніж знань - вважав папа Іван Павло II. - Дитина потребує віри. І релігія творить благотворний вплив там, де безсилі акти емпіричної свідомості" [цит. за Сорокіним П.А., 8, 147]. Саме на цю складову потреб особистості і спрямована діяльність Церкви. Звернення дитячої душі до віри має одухотворити весь подальший її життєвий шлях, якщо духовні надбання стануть нормою моралі. Релігія є психологічною опорою життя, здатна усувати з душі людини руйнівні негативні емоції, перетворювати їх на позитивні, творчі. Аристотель назвав це катарсисом - очищенням. Катарсис є синтетичним, багатостороннім явищем, що ґрунтується на фізіологічних, моральних, інтелектуальних явищах, і здійснює цілісний вплив на світ людини (молитва, сповідь, покаяння та ін.). За визначенням Сергєєвої В.Є., катарсис - складна трансформація духовного стану людини, за якої загальнолюдські цінності не тільки "очищають", "ускладнюють" і "підносять", але і стають глибоко особистими. Катарсичність - головний критерій у засвоєнні загальнолюдських цінностей, є дієвим способом засвоєння і ноосферних цінностей [8,15]. Сучасна педагогічна наука має ввести в шкільну практику катарсичний шлях формування ноосферних моральних цінностей.

У теоретичних положеннях ноосферної концепції наголошується на значенні науки як рушійної сили еволюції цивілізації, про необхідність "олюднення" її, привнесення моральності у визначення результатів її діяльності, що потребує опори на духовні цінності. І Церква, і представники науки говорять про необхідність повернення до втраченого зв'язку наукового знання з релігійними, моральними, духовними цінностями. Тільки поєднання духовного досвіду й наукового знання може дати повноту бачення довкілля. "Світобачення, яке ґрунтується лише на науковій картині світу, не має поняття моральності" - вважає Раушенбах Б.В. [7, 22] Світ потрібно вивчати, за висловом Гомера, і думкою, і серцем. Саме на цьому наголошував В.І.Вернадський, говорячи про могутність науки і необхідність моральної відповідальності розуму перед Природою. Лише людина, наділена могутнім інтелектом і високою духовністю, здатна творити повсякденне життя за законами Природи і Краси. Виховання такої людини неможливе без благотворної ролі віри. "Мистецтво розвивати душі людські втрачено в наш час, і воно знову буде знайдено не раніше, ніж наука і релігія, переплавлені в живу силу, спільно почнуть прагнути й працювати для блага людства. Мистецтво життя і мистецтво творчості може відродитися лише за умови поєднання науки, релігії й процесу розвитку суспільства в єдине гармонійне ціле" - ще на початку ХХ ст. стверджував філософ-теолог Шюре Е. [11, 486].

Висновки. Вчення про ноосферу не претендує на відміну попередніх моральних цінностей чи створення нових - навпаки, воно підтверджує їх, розкриває і наповнює новим змістом.. Це - духовні цінності православ'я, абсолютно адекватні природі і призначенню людини (життя, духовність як ціннісний вимір вищих начал, добро, любов, правда, істина, краса і ін.), що перекликається із основними принципами ноосферного вчення. Багатовіковий досвід православної педагогіки, яка орієнтується на принципи цінності людини, її ідеальні якості, світлі духовно-моральні заповіді, безумовно, допоможе вирішенню глобальних проблем цивілізації ХХІ століття, виробленню нової концепції виховання, основою якої є ноосферне світосприйняття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вернадский В.И. Научная мысль как планетарное явление. – М.: Наука, 1991. —346 с.
2. Вишневський О. Дитиноцентризм і системно-ціннісний підхід до змісту виховання //Рідна школа. —1998. — №2. —С.37 -40.
3. Гостев А. Церковный взгляд на общественное оздоровление. //Новый мир. —2001. —№4.—С.142 -155.

4. Карпенко І.М. Духовний ідеал ноосфери і катарсична сутність виховання —С.48 -53.
5. Киселев Г.С. Современный мир и «новое» религиозное сознание. //Вопросы философии. —2000. —№6.— С.18-34.
6. Лихачев А. Е. Воспитание и духовность (заметки православного педагога) //Педагогика —2001. —№3.— С.33-37.
7. Раушенбах Б.В. На пути к целостному рационально-образному мировосприятию. /О человеческом в человеке (под общ. ред. И.Т.Фролова.)—М.: Политиздат, 1991. — 384 с.
8. Сергеева В.Є. Про роль духовного катарсису у формуванні загальнолюдських цінностей. //Педагогіка і психологія. —2002. —№4.—С.13 -20.
9. Сорокин П.А. Главная тенденция нашего времени. —М.: Наука, 1997. —342 с.
10. Тюріна Т.Г. Шляхи духовного формування особистості. —Львів: СПОЛОМ, 2005. —106 с.
11. Шюре З. Великие посвященные. —Симферополь: Таврия, 1998. — 489 с.
12. Яркіна Т.Ф. Проблемы духовного мира человека на пороге ноосферной эпохи //Педагогика. —1996. —№2. —С.40 -48.

Резюме: В статті розкривається єдинство учень о ноосфері і тих моральних цінностях, котрі виработало християнство на протязі тисячоліть відносно розвитку личности, його взаємозв'язку з оточуючою середою.

Ключевые слова: моральні цінності, ноосферні цінності, гармонічне розвиток, соборність, планетарне єдинство.

The summary. The article deals with the attempt to show the unity of teaching about ionosphere and those moral values, which were done by Christianity during unturis according to the personality's elopement and his connection with environment

Key words: moral values, novsphere, harmonies development, planetary unity.

Одержано редакцією 20.12.2007.

УДК: 37. 047

М.С. ЯНЦУР, О.С. ВАРИЧ

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СОЦІОНІЧНОГО ТИПУ ОСОБИСТОСТІ

Резюме. У статті розглядається проблема професійного самовизначення учнів старших класів з врахуванням соціонічного типу особистості, визначеного за допомогою авторського комп'ютерного варіанту відповідної методики.

Ключові слова: соціоніка, соціонічні типи особистості, квадри, сфери діяльності людини.

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в суспільстві, зумовлюють необхідність активізації професійного самовизначення учнів. Тобто, стійкий стан особистості учня, в основі якого лежить динамічне поєднання певних властивостей, які включають спрямованість інтересів і нахилів, практичний досвід і знання своїх індивідуальних особливостей. Безперечно, на вибір професії впливають багато чинників: з одного боку – соціальне оточення, мода, престижність, професійний устрій сім'ї тощо, з іншого боку – так звані внутрішні умови, тобто індивідуальні інтереси, здібності, захоплення, схильність самої людини до тієї чи іншої справи. Значення зовнішніх факторів важко переоцінити. Водночас, безсумнівне значення має наявність індивідуальних особливостей випускників школи, їхнє тяжіння до певних сфер діяльності. Питання особистості та її структури, в плані професійного самовизначення, привертає все більшу увагу як вчених-психологів, так і педагогів-практиків.

Велике значення у виборі професії відіграє також соціонічний тип особистості, на що наголошують ряд дослідників: А. Аугустиновичоте [1], В.В. Мегедь [4; 5], А.А. Овчаров [7; 8], Т.Р. Рейнін [10] та інші [12]. При цьому соціоніка, як галузь психологічної науки, напрацювала ряд положень стосовно підготовки людини до свідомого вибору професії на основі власного соціонічного типу. Так, зазначається, що соціоніка дозволяє правильно зорієнтувати молодих людей у виборі професії, якою вони не лише будуть задоволені, але й зможуть досягнути видатних результатів. Зміна роботи і перекваліфікація в зрілому віці - це часто трагедія. Стереотипи та психологічні установки ускладнюють людині пошук нової діяльності. Соціоніка допоможе людині віднайти справу до душі [11].

В той же час ще недостатньо приділяється уваги визначенню соціонічного типу школярів, врахування його при організації навчального і виховного процесу, розвитку особистості учнів і особливо при підготовці їх до свідомого вибору професії. Майже відсутні дослідження з питання впливу соціонічного типу на професійне самовизначення особистості.

Соціоніка – це наука, яка стверджує, що кожна людина належить до певного типу. Цих типів є всього шістнадцять (описані в роботах К.Г. Юнга і доповнені Д. Кейрсі), і протягом всього життя тип не змінюється. Для кожної людини соціоніка розгортає її можливості, які вона часом не усвідомлює, дозволяє їй правильно оцінити свої сильні і слабкі сторони, а як наслідок, вірно обирати галузь застосування своїх сил, талантів, нахилів, правильно будувати стосунки з іншими людьми. Тому професійне самовизначення залежить значною мірою від соціонічного типу особистості. Соціоніка може бути використана для роботи з підлітками, для

ЗМІСТ

<i>Бех І.Д.</i> Психологічне ферментування виховного процесу.	3
<i>Кукалець М.В., Мусій І.М.</i> Історичний аналіз розвитку педагогічних технологій.	8
<i>Дем'янюк Т.Д.</i> Соціально-психологічні механізми та загальнопедагогічні чинники виховання громадянина України.	10
<i>Кіндрат В.К.</i> Патріотичне виховання підлітків: психологічний аспект.	14
<i>Поліщук Н.В., Панченко М.С., Панченко І.М.</i> В.І. Вернадський і формування інтелектуального потенціалу нації.	23
<i>Косарева Н.І.</i> Формування почуття совісті як важливої риси громадянина-гуманіста.	28
<i>Калита Н.І.</i> Проблема жіночого виховання в структурі виховного ідеалу К. Ушинського.	31
<i>Пагура Т.І., Котовська Л.Г., Логін Т.П.</i> Теоретичні аспекти компетентісно зорієнтованого навчання.	34
<i>Панченко М.С., Панченко І.М., Поліщук Н.В.</i> Наука і духовність у процесі становлення творчої особистості.	39
<i>Боровець О.В.</i> Соціальна зумовленість системи виховання особистості.	44
<i>Безкоровайна О.В.</i> Проблема виховання культури особистісного самоствердження: концептуальні засади.	47
<i>Панчук А.П.</i> До проблеми громадянського виховання особистості.	53
<i>Савінова Н.С.</i> Стимулювання активної діяльності учнів в особистісно орієнтованому виховному процесі.	56
<i>Фіщук В.Г.</i> Стан організації самовиховання учнів в сучасній сільській школі.	62
<i>Нечипорук Л.І.</i> Формування моральної культури школярів в контексті загальнолюдських цінностей.	67
<i>Янцур М.С., Варич О.С.</i> Професійне самовизначення старшокласників у залежності від соціонічного типу особистості.	70
<i>Дещенко О.М.</i> Організаційно-педагогічні вимоги до навчального процесу з метою формування в учнів готовності до вибору професії.	77
<i>Войтович О.П.</i> Вивчення елементів фізики в курсах природознавства і математики початкової школи.	81
<i>Сіранчук Н.М.</i> Лінгводидактичне спрямування технологій розвитку образного мовлення в молодших школярів.	84
<i>Стельмащук Ж.Г.</i> Інтегрування різних видів мовленнєвої діяльності у процесі формування мовленнєвої компетенції учнів початкових класів.	88
<i>Колесніков С.А.</i> Гра на дитячих елементарних інструментах як засіб розвитку дітей молодшого шкільного віку.	91
<i>Трофімчук В.М.</i> Художнє конструювання як творчий навчально-виховний процес проектного моделювання старшокласників.	94
<i>Оксенюк О.В.</i> Відбір та структурування змісту історичного матеріалу з метою формування національних цінностей в учнів.	97
<i>Войтко А.І.</i> Організація професійних проб учнів VIII-IX класів загальноосвітньої школи.	102
<i>Денисюк Н.В.</i> Вирішення проблеми формування екологічної компетентності дівчат в програмах та навчально-методичних виданнях з трудового навчання (обслуговуюча праця).	104
<i>Семенович С.В.</i> Соціальна адаптація юнаків старшого шкільного віку засобами атлетичної гімнастики.	110
<i>Грицик Т.А.</i> Особливості форм та методів контролю навальних досягнень учнів з математики у профільних фізико-математичних класах.	113
<i>Парховнюк Г.О.</i> Роль вчителя інформатики в процесі формування професійного самовизначення старшокласників.	118
<i>Гудовсек О.А.</i> Роль позашкільних закладів освіти в системі естетичного виховання учнів (1950-1990 р.р.).	122
<i>Дем'яненко І.О.</i> Місце початкової спеціалізованої музичної освіти в структурі суспільних відносин.	125
<i>Мегем Є.І.</i> Навчальне завдання в проектній діяльності як особистісно значима проблема.	130
<i>Лісова С.В.</i> Деякі аспекти впровадження кредитної системи навчання.	134
<i>Шевчук А.С.</i> Технологія розробки програмно-методичного забезпечення фахових дисциплін за принципами кредитно-модульної системи.	135
<i>Мищеня О.М.</i> Формування громадянської відповідальності особистості у процесі засвоєння загальноосвітніх знань.	141
<i>Веремчук А.П.</i> Комплексне забезпечення реалізації системних функцій підготовки педагогів.	147
<i>Симчук Н.Р.</i> Проектно-технологічна діяльність студентів педагогічних коледжів.	151
<i>Хроленко М.В.</i> Модель процесу формування екологічної свідомості студентів педагогічних університетів.	157
<i>Завалевський Ю.І.</i> Роль професійної компетентності вчителів в умовах розбудови сучасної середньої освіти.	161
<i>Лупенко-Ковтун С.М.</i> Формування умінь діалогічної взаємодії майбутніх учителів та інтерактивні технології навчання.	165
<i>Войтович І.С., Громов Д.В., Батишкіна Ю.В.</i> Методика застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищих навчальних закладах для роботи з інформаційними ресурсами.	168
<i>Стегній Т.А.</i> Інформаційні технології в практиці викладання музичного виховання у педагогічному навчальному закладі.	172
<i>Троцюк М.В.</i> Ієрархія ціннісних орієнтацій студентів педагогічного коледжу.	174

<i>Мезем О.М.</i> Запровадження теоретичних аспектів методики викладання біології у практику роботи вітчизняної школи (друга половина 60-х—70-ті роки ХХ ст).	178
<i>Дупак Н.В.</i> Професійне навчання й підготовка фахівців у країнах Західної Європи.	183
<i>Димченко С.С.</i> Духовне відродження особистості Гната Хоткевича в контексті розвитку кобзарського мистецтва України.	185
<i>Потапчук Т.В.</i> Духовна музика – один із засобів формування духовного світу людини.	189
<i>Тарківська-Нагиналюк О.Д.</i> Особливості читання з листа у вокально-інструментальному ансамблі.	192
<i>Бондарчук А.Я.</i> Культура сімейних взаємин як педагогічна проблема.	195
<i>Відомості про авторів.</i>	198

Наукове видання

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 39

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 18. 02. 2008 р. Підписано до друку 28. 03. 2008 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 30,3. Обл. вид. арк. 30,7. Замовлення №67/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 8-0362-22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 8-0362-26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 39. —
Рівне: РДГУ, 2008. — 202 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 9.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді, підготовки майбутніх педагогів.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20